

● Windows XP: einde of 'Quo vadis'? ●

Henk van Andel

Het einde van Windows XP is na dertien jaar nabij. Microsoft geeft na 8 april geen veiligheidsupdates meer uit. En daarmee wordt iemand die Windows XP gebruikt vogelvrij voor allerlei 'malware'. Je mag verder met XP, maar dat moet je om veiligheidsredenen niet doen. Toch zullen een aantal gebruikers dat aan hun laars lappen. Kan dat? Is dat verantwoord? Dit artikel poogt een antwoord te geven op deze vragen en biedt alternatieven.

Windows ontstond medio jaren '80 uit MS-DOS met een grafische schil. En dat bleef het in principe als Windows 3.x, Windows 95, 98 en Me. Windows XP deed het zonder MS-DOS, er werd voortgeborduurd op Windows NT en 2000. Veel bedrijfszekerder dan de voorgangers. Het werd een groot succes. Windows XP werkt ook na de diverse nieuwere versies uitstekend en veel programmatuur werkt nog steeds onder Windows XP. Na dertien jaar heeft XP wereldwijd nog steeds zo'n 30% marktaandeel onder de gebruikers.

Windows Vista werd gebaseerd op vernieuwde programmacode. De User Account Control (UAC) werd geïntroduceerd, met de bedoeling normaal te werken onder een beperkt gebruikersaccount. Voor beheerstaken en installeren van software was extra toestemming nodig, net als bij Linux. Dat stoorde veel gebruikers en die bleven massaal in een admin-account werken. En de mooie grafische 'Schnickschnack' gaf de indruk dat Vista erg traag was. Vista betekende voor Microsoft een gevoelige nederlaag.

Al snel kwam Windows 7, 'n verbeterde Vista. Opnieuw een prima besturingsstelsel. Daarna was het woord aan Windows 8/8.1 en inmiddels een update daarvan; iets wat vroeger aangeduid werd als 'service pack'. Op zich ook een prima systeem, ware het niet dat op desktops de gebruikers zich stoorden aan de 'tegeltjes'.

Gaandeweg kwam Microsoft hiervan terug, maar de verkoop van Windows 8 & Co. is al een flop op desktops, tablets en smartphones. Naar verwachting komt Windows 9 versneld door, maar een jaartje geduld kan nog nodig zijn.

Patches en Exploits

Microsoft geeft met regelmaat verbeteringen van zijn software uit. Gebruikelijk vindt dat plaats op de tweede dinsdag van de maand, die daarom de naam 'Patch Tuesday' kreeg. Dit gebeurt voor Windows, maar bijvoorbeeld ook voor Internet Explorer, Microsoft Office en nog veel meer. Tussen twee van die

Patch Tuesdays is de gebruiker dus niet beschermd tegen nieuwe bedreigingen. Dit leidde tot de introductie van malware op de volgende dag, bekend als 'Exploit Wednesday'. Een 'exploit' is een toepassing die nare dingen wil doen in je systeem, hier verder 'malware' genoemd.

It is time to say goodbye ...

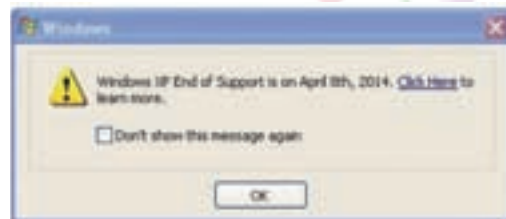

Microsoft wil natuurlijk graag nieuwe versies verkopen en geen geld blijven uitgeven aan een besturingsstelsel dat al enkele nieuwere generaties als opvolger heeft. Dat is hun goed recht. De einddatum is al enkele keren opgeschoven en april 2014 is al lang bekend. En na dertien jaar kun je ze niet kwalijk nemen op te houden met de ondersteuning van XP.

Het gevolg is dat na 8 april a.s. de gebruikelijke maandelijkse 'Patch Tuesdays' voor XP zullen uitblijven en er dus geen beveiligingsupdates meer komen. Ook zal Microsoft geen support meer geven voor XP.

Je zou kunnen stellen dat het tot 6 mei nog (relatief) veilig is om met XP door te gaan, want pas dan blijft de eerste 'Patch Tuesday' uit. Maar daarna ben je vogelvrij.

Ga er gerust van uit, dat een aantal lieden nu al warm loopt om zoveel mogelijk van die 30% XP-gebruikers te belagen via internet. Elk nieuw 'zero-day'-lek zal aangegrepen worden en krijgt meteen de status 'zero day forever'. En mogelijk zijn er al wat lekken 'opgepot' om meteen na 8 april in actie te kunnen komen. Kortom, het gebruik van Windows XP na zeg april 2014 moet sterk ontraden worden.

Toch verder met XP?

Rond de jaarwisseling werkten wereldwijd nog zo'n 30% van de pc's onder Windows XP. In China is dat rond 50%, en daar wordt gesproken over betaald verlengd XP-support. In Nederland is het rond 10%; bij Nederlandse gemeentes zelfs nog 30%. Ook werkt 90% van de bankautomaten onder 'embedded' XP (dat langer wordt ondersteund en zonder internetverbinding).

Heb je zelf thuis al geïnventariseerd hoe het ervoor staat? Nog ergens een oude desktop in de kast op zelfs op je werkkamer? Een oude laptop? O ja, misschien een 'netbook' die indertijd met XP werd geleverd? Denk je eraan die tijdig naar de 'milieustraat' van de gemeente te brengen. Of stel je dat stiekem uit, onder het motto 'kan best nog eens van pas komen'?

Het vernieuwen van de hardware en dan ook een moderne Windows-versie is uiteraard een prima oplossing. Gaan we dat massaal doen? Of zet je op je oude spul liever Windows 7 of 8? Kan de hardware dat qua snelheid en geheugen aan? Wat kosten al die nieuwe pc's of moderne Windows-versies?.

We kennen onszelf en de anderen. Er zullen er velen zijn die het vervangen nog even uitstellen. Want voorlopig kan het nog wel even, toch? Totdat je vrijwel zeker een keer de rekening krijgt gepresenteerd in de vorm van een besmetting met malware. Dat kan lastig zijn, maar het kan ook erger. Denk aan diefstal van je creditcardgegevens of e-mailaccounts. En met een besmette XP-pc kun je ook anderen aansteken; zou je dat op je geweten willen hebben?

Cees Otte gaf tijdens de CompUfair op 8 februari een uitstekende lezing over de gevaren van XP na april en over de mogelijkheid om te upgraden naar een gratis Linux-versie, zoals ZorinOS met XP-uitstraling. Deze lezing kun je zien op www.CompUsers.nl (zie Video Presentaties).

Toch doorgaan met XP?

Er zijn allerlei redenen en uitvluchten te bedenken waarom XP-gebruikers toch willen volharden, zich bewust van of ondanks de risico's:

- 'Een nieuwere versie van Windows vraagt meer van de hardware en de kosten voor vervanging zijn te hoog.'
- 'Windows 8.1 kost in de winkel € 119 per licentie en dat is te veel of dat is die oude pc niet meer waard.'
- 'Ik heb software, maar ben de installatie-CD-ROM of het licentienummer kwijt, daarom moet ik door met XP.'

- 'Ik heb 16 bits Windowssoftware die onder XP wel loopt, maar niet onder 64 bits Windows 7 of 8.1 (zelfs niet in de compatibility mode). Of een oud spel. Of een driver voor een oude scanner die het nog prima doet.'
- 'Natuurlijk gaan we over op Windows 7/8.1, maar we zijn nog niet zover.'
- 'Ik neem het risico, maar probeer dat zo goed mogelijk te beperken.'
- 'Ik gebruik die oude pc/laptop/netbook zelden en het zal zo'n vaart niet lopen.'
- 'Ik werk niet met een internet-aansluiting, dus mij kan niets gebeuren.'
- 'Ik heb geen tijd (of geen zin).'
- 'Einde XP? Hoezo? Niets van gehoord.'

Dit repertoire kan ongetwijfeld uitgebreid worden. Veel problemen zijn oplosbaar met bijvoorbeeld een goede tweedehandse pc of gratis Linux.

Bedenk je drie keer voor je verdergaat met XP. Maar als je dat doet, minimaliseer dan de risico's. In de eerste plaats moet je zorgen dat het systeem per april helemaal up-to-date is. Zijn alle updates en patches erin verwerkt? Vaak wordt ook aangeraden een schone installatie te doen. Dan moet XP wel opnieuw geactiveerd worden; dat kan de komende tien jaar nog.

Hieronder wordt een aantal adviezen gegeven, die echter geen 100% veiligheid kunnen garanderen. Je moet zelf bepalen wat je wel en niet acceptabel vindt.

Los van internet

Het grote gevaar komt van internet. Dus de oplossing lijkt eenvoudig: sluit de XP-pc niet aan op internet. Dat wil zeggen: niet bankieren of surfen, geen e-mail ophalen, enzovoort.

Dat kan. Je kunt prima een brief typen, een foto bewerken, een spreadsheet opstellen zonder internet, zoals tot 20 jaar geleden. Dat moet je dan wel volhouden. Dus niet even snel toch het internet op.

En niets is 100% veilig. Ook in het pre-internettijdperk werden we bedreigd door virussen. Die kwamen binnen via diskettes. En dat kan ook via USB-sticks, USB-harddisks en CD/DVD-ROM's. En bedenk ook dat je via dit soort media ook weer andere pc's zou kunnen besmetten. Toch doorgaan met XP im-

pliceert dus ook een stukje (on)verantwoordelijkheid naar anderen. Echt helemaal, en altijd, stand-alone, los van internet, kan voldoende veilig zijn.

Blijft er dan nog veel nut van je XP-pc over? Wel, je kunt ook een XP-pc in een lokaal netwerk aansluiten, maar toch afzonderen van internet. Dat kan door moderne routers zo in te stellen dat de XP-pc internet niet kan benaderen, maar wel met de andere pc's in het lokale netwerk kan communiceren. En daar zit meteen een addertje onder het gras, want via een andere pc zou de XP-pc ook besmet kunnen raken. Dus dan zorg je ervoor dat die andere pc's allemaal goed beschermd zijn.

Virusscanner en firewall

Malware kan deels tegengehouden worden door een effectieve virusscanner en een 'link-scanner' die smerige sites buiten de deur houdt. Een effectieve firewall is altijd noodzakelijk.

Een aantal makers van antivirusprogramma's heeft aangekondigd Windows XP te blijven ondersteunen tot in 2015 en zelfs tot in 2019. Daar zijn ook gratis programma's bij, dus kies maar uit. Gebruik hier liever niet Microsoft Security Essentials voor. En let erop dat ze ook een 'link-scanner' mee moeten leveren om niet alsnog het slachtoffer te worden van een malware-site.

Gebruik ook niet de verouderde en onveilige Internet Explorer 8 waar XP het mee moet doen. Zorg voor een moderne browser. Liefst met 'sandbox'-principe, die geacht wordt eventuele malware in de zandbak te houden en niet het systeem in te laten glijpen.

Met het gratis antivirusprogramma van AVG moet je tot eind 2016 goed vooruit kunnen. Maar support voor XP heeft beperkingen als Microsoft niet meer meedoet. Als browser is Google Chrome een goede keus; dit wordt in ieder geval tot april 2015 door Google ondersteund voor XP.

Internet in een 'sandbox'

Je kunt in een sandbox, afgezonderd van de rest van je systeem, applicaties

uitvoeren. Ook de toegang tot de opslag van gegevens kan plaatsvinden in een sandbox. Maar zodra je de zandbak verlaat, is alles weg. Ook malware die binnen is geslopen en zelfs misschien al geïnstalleerd werd, is weer verdwenen.

Het is niet leuk dat, als je net een bestand hebt gedownload, dit meteen weer verdwijnt. Dus wordt de opslag vaak behouden en dan niet onder het regime van de sandbox uitgevoerd. En daar kan nou net ook malware achterblijven ...

Natuurlijk kan surfen en e-mail afhandelen (bijvoorbeeld webmail, dus geen lokale opslag) prima in een sandbox.

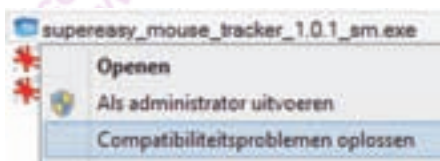

Dat is in ieder geval veiliger. Maar een sandbox is niet zo zaligmakend dat je erop kunt vertrouwen.

Compatibility in Windows 8

Een van de redenen om vast te houden aan XP is software die niet werkt onder een hogere Windows-versie. Daarom heeft Microsoft in Windows 8 een voorziening opgenomen om te proberen het toch mogelijk te maken: de compatibility mode.

Klik met de rechtermuistoets op een weerbaarstig programma en kies voor 'Compatibiliteitsproblemen oplossen':

Windows 8 zoekt dan het probleem, waarna je kunt kiezen tussen de aanbevolen instellingen of zelf een oplossing kiezen aan de hand van eigen bevindingen. Al 'spelende' kan het zijn dat Windows 8 de oplossing vindt. En dan is dit oude programma geen goede reden meer om XP te blijven gebruiken ... :>)).

Een directere methode is rechtsklikken op het programma, 'Eigenschappen' kiezen en de tab 'Compatibiliteit' te openen. Daarna kun je kiezen uit compatibiliteit met verschillende versies van Windows, terug tot en met Windows 95. Maar helaas, pindaakas, dat biedt niet altijd soelaas.

De 'compatibility mode' helpt niet om oude 16-bits programma's in een 64-bits Windows 8 te draaien. Overweeg dan terug te gaan naar de 32-bits uitvoering, dat kan met dezelfde licentiesleutel.

XP-mode in Windows 7 of 8.1

Als je een pc met Windows 7 vanaf Pro hebt, dan zit je gebakken. Want daarvoor heeft Microsoft een gratis Windows XP-mode, werkend in Virtual PC van Microsoft. Let wel: dus niet voor de Windows 7 Home pc die je waarschijnlijk thuis hebt.

En ook hier geldt uiteraard dat Windows XP na april volkomen veilig is, als je maar kans ziet binnen die virtuele pc te blijven of voorzichtig blijft met wat die grens overschrijdt. Pas op, want bij installatie van de XP-mode worden standaard de harddisks van de gastheer gedeeld, dus toegankelijk voor malware vanuit de virtuele XP. Mappen delen moet je dus zelf ongedaan maken.

Voor de XP-mode is geen licentiesleutel nodig; die levert Microsoft er namelijk gratis bij. De XP-mode van Microsoft mogen we niet op de GigaHits zetten, maar de download-link staat er wel op (zie: - Einde Windows XP).

Slimmeriken ontdekten dat de XP-mode

Met Windows XP Mode voor Windows 7 kunt u wel van uw Windows XP-productieinstellingen eenmalig rechtstreeks op een pc met Windows 7 installeren en uitvoeren.

ook onder Windows 8 gebruikt kon worden. Daar is inmiddels een stokje voor gestoken. De validering voor het downloaden werkt nog, maar het installeren kan alleen onder Windows 7. Het blijkt toch nog mogelijk via een wat grotere omweg, maar dan worden vrijwel zeker de licentierechten overschreden.

VMLite biedt een mogelijkheid om het gemakkelijker te doen. Naar de maker beweert, werkt hun oplossing sneller en is die met name voor grafische zaken meer compatibel. VMLite staat op de GigaHits.

XP in virtuele machines

Dit is bijna hetzelfde als de XP-mode die Microsoft aanbiedt. Het belangrijkste verschil is dat je voor het installeren van een 'losse' XP een geldige licentie moet hebben en dat XP moet worden geactiveerd bij Microsoft. Dat kan nog tien jaar lang; kennelijk heeft Microsoft er stiekem rekening mee gehouden dat XP nog vele jaren in gebruik zal blijven.

De basis voor een virtuele machine kan Virtual PC (Win 7) of Hyper-V Client (Windows 8 Enterprise) van Microsoft zijn. Beide zijn gratis. Daarnaast zijn er nog een aantal gratis voor privégebruik. De bekendste zijn VirtualBox van Oracle en VMWare Player van VMWare. Er is ook een aantal betaalde oplossingen, maar veelal niet echt goedkoop.

Van deze is VMWare Player wellicht het prettigste, omdat deze het minst eist van de onderliggende hardware. Bij VirtualBox zijn een aantal instellingen in het BIOS nodig, wat lastig is, maar bovendien niet in elk BIOS mogelijk.

Bij een virtual machine kun je een 'schone installatie' van XP uitvoeren. Het resultaat is dan vergelijkbaar met de boven genoemde Windows XP-mode. Het verschil is dat er wel degelijk een licentie en activatie nodig zijn en dat een virtuele pc met een schone installatie vanaf (bijvoorbeeld) een DVD-ROM niet alleen mogelijk is met Windows 7 of 8 als gastheer, maar ook met, bijvoorbeeld, een Linux-gastheer.

Het leuke van VMWare is dat het van een draaiende Windows XP-installatie

een virtuele machine kan maken. De licentie en activatie blijven dan gewoon geldig en programma's behoeven niet opnieuw geïnstalleerd te worden. De stand-alone-pc met XP mag je dan natuurlijk niet meer gebruiken.

Ga over op Linux

De tijd dat Linux bediend werd via allerlei cryptische toverspreuken op de command-line, ligt al ver achter ons. Linux installeert net zo gemakkelijk of nog gemakkelijker dan Windows. En het is net zo grafisch of nog 'grafischer' dan Windows.

Het lastige is dat Linux uitgegeven wordt in vele smaken. Om het eenvoudig te houden, noemen we dat 'distributies'. Allemaal zien ze er anders uit en zijn ze goed in bepaalde kunstjes. Bijvoorbeeld Android op een smartphone: ook puur Linux.

Linux is veilig, je hebt zelfs geen virus-scanner nodig. Dat is enerzijds zo omdat het concept van Linux veiligheid hoog in het vaandel heeft, hetgeen verder gaat dan bij Windows 7 of 8. (Nee, over XP zwijgen we nu liever even.) Bovendien zijn de Linux-gebruikers van huis uit vaak technische vernuftelingen, die zich door malware niet gemakkelijk bij de neus laten nemen.

De 'gewone Windows-gebruiker', die nu de gelegenheid gebruikt om van XP naar gratis Linux te upgraden, zal het moeten doen met de veiligheid die Linux van huis uit biedt. En die is ruim voldoende. Tenzij jullie nu allemaal en masse overstappen, want dan zou Linux ook interessant kunnen worden voor makers van malware.

Een bijzonder handige Linux-distributie voor XP-verlaters is ZorinOS. Deze is gebaseerd op het bekende Ubuntu en heeft een uiterlijk dat heel veel op Windows XP lijkt. Je voelt je meteen thuis.

Linux biedt tevens een keur aan gratis programmatuur. Die zit meestal meteen in de distributie en kan gemakkelijk nog verder uitgebreid worden vanuit een soort 'app store'. Dat zijn in hun originele benaming de 'repositories', een term die je weer mag vergeten. Allerlei software van buitenaf installeren vergt technische kennis en kan risico's inhouden.

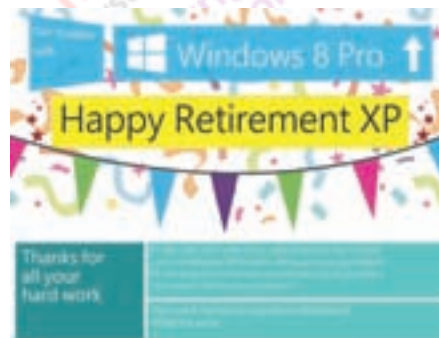
Maar er zijn ook mensen die daaraan niet helemaal voldoende hebben en wel een Windows-programma nodig hebben. Of iemand is erg verknocht aan een Windows-programma. ZorinOS is standaard uitgerust met Wine, waarmee de meeste Windows-programma's toch werken.

Linux is veilig. Als Wine zoveel weg heeft van Windows, is dat dan ook veilig? Het antwoord is heel simpel: 'Nee'. Die uitspraak heb ik niet zelf bedacht, maar overgenomen van 'Wine Head Quarters'. Jammer voor de Linux-evangelisten, die hier niet mee te koop lopen. Maar laten we reëel zijn: Linux/Wine is ongetwijfeld meer dan voldoende veilig.

Toch maar Linux? Lees dan ook op www.CompUsers.nl de artikelen van het Platform Linux.

Upgrade naar Windows 7 of 8

Dit zijn de twee meest voor de hand liggende opties voor de thuisgebruiker. Windows 7 is eigenlijk bij voorbaat al geen goede optie, omdat Microsoft nu al aankondigt dat de retail-verkoop binnenkort stopt en de support zal ook niet zo lang duren als bij XP het geval was.

Windows 8 is technisch een uitstekend besturingssysteem. De desktopgebruikers klagen steen en been over de voor aanraakschermen bedachte 'tegeltjes' en andere onhandige oplossingen. Maar Microsoft luistert wel en gaat er langzaam toe over Windows 8 meer te richten op de desktops en muizen.

Duur? Je kunt een OEM-versie kopen vanaf circa € 80. Weliswaar zonder kartonnen doosje en zonder support van Microsoft. Och...

Als je van XP af komt, dan kan het zomaar zijn dat je hardware te zwak is voor Windows 8. Dat kun je met een programma van Microsoft vooraf vaststellen. Ga nu niet aan het randje zitten en geld uitgeven aan Windows 8. Overweeg zo mogelijk een nieuwe pc met Windows 8 al erop te kopen en gebruik de oude pc met ZorinOS.

Een upgrade van je systeem van XP naar Windows 8 kan niet. Je moet Windows 8 dus schoon installeren. Vervolgens je gegevens en programma's overzetten. Heb je de installatie-CD's of misschien zelfs de diskettes nog? Heb je de licentiegegevens nog? Licentiegegevens kun je vaak uit je oude XP peuteren met bijvoorbeeld het programma License-Crawler (gratis voor privégebruik).

Nieuw voor XP-gebruikers is wellicht de User Account Control (UAC). Voor je eigen veiligheid word je geacht te werken onder een beperkt gebruikersaccount en niet onder het admin-account dat Windows je (nog steeds) standaard voorschotelt.

Voor de migratie naar Windows 8 heb je wel veel tijd nodig. Begrijp je nu waarom onder die 30% XP-gebruikers zoveel bedrijven en organisaties zitten?

Maar gelukkig, veel lezers van de SoftwareBus doen het voor hun plezier en vinden het een prettige uitdaging. En dan misschien dat oude pc'tje nog met ZorinOS.

Conclusie

Bovenstaand artikel geeft veel informatie. Daarom is het goed de hoofdzaken samen te vatten:

- Na 8 april geen support en patches meer van Microsoft voor XP en bijbehorende programma's.
- Verder gebruik XP kan, maar met grote veiligheidsrisico's. Registratie en reeds verschenen updates/patches blijven nog tien jaar beschikbaar.
- Enkele virusscanners gaan voor XP nog wat jaren door, maar ze dekken niet alle mogelijke lekken van het verouderde XP.
- Gebruik van XP in een virtuele machine is op zich net zo gevaarlijk, maar het gevaar blijft in die virtuele machine (tenzij je mappen deelt met gastheersysteem).
- Upgrade naar Windows 8.1 is een prima oplossing.
- Overstappen op een gratis Linux-versie is interessant, vooral ZorinOS met het uiterlijk van XP, en Wine om Windows-programma's te draaien.

Met dank aan de volgende kaderleden van CompUsers voor hun waardevolle suggesties die in bovenstaand artikel zijn verwerkt:

- Hans Lunsing
- Cees Otte
- Rein de Jong
- Ruud Uphoff